

собственность волынского воеводы Михала Потоцкого. Наибольший ущерб был нанесен местному замку, религиозным объектам и горожанам, о чем свидетельствует его реестр, внесенный в «Галицкие Гродские книги» 12 ноября 1739 года.

Ключевые слова: Чернелиця, реестр ущерба, российско-турецкая война 1736–1739 гг., казаки

18th september 1739 in Belgrade a truce between Ottomans, Russia and Austria was made, finishing so-called eastern war. It was a consequence of Russian campaign in Moldova, conducted in summer by general Burkhard Munnich. August III Wettin agreed for returning march of Army through Commonwealth, resulting in many manors pillaged by insubordinate soldiers. To do such things, the first were cossack and calmucks. One of the villages that was touched the most among the others was Czernelica, placed in Halicz district and owned by Michal Potocki. Due to that faray castle was seriously damages, as well as temples and inhabitants were robbed.

Keywords: Czernelica, registry of damages, Russo-Turkish war 1736–1739, cossaks.

УДК 94 (477) “19”

ББК 63.3 (4УКР)

Андрій Міщук, Мар’яна Міщук

УЧАСТЬ Ю. ЦЕЛЕВИЧА В РОБОТІ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ ст.

У статті в тісному зв’язку з конкретно-історичною ситуацією, що склалася на західноукраїнських землях у другій половині ХІХ ст. проаналізовано внесок Юліана Целевича (народовця) в процес вдосконалення діяльності культурно-освітніх товариств “Руська бесіда”, “Просвіта” та Наукового товариства імені Т. Шевченка, що посприяло піднесенню їх авторитету, як провідних громадських інституцій Галичини ХІХ ст.

Ключові слова: Целевич Ю. А., народовський рух, наука, Галичина, “Руська бесіда”, “Просвіта”, Наукове товариство імені Т. Шевченка.

Розвиток і вдосконалення роботи громадських інституцій було б неможливе без участі в їх діяльності окремих морально-вольових та обдарованих особистостей. Одним із активних громадських діячів українського національного відродження Галичини був Юліан Целевич (1843–1892 рр.). З його іменем пов’язана плідна культурно-просвітницька діяльність багатьох народовських товариств Східної Галичини другої половини ХІХ ст., серед яких можна виокремити “Руську бесіду”, “Просвіту” Наукового товариства імені Т. Шевченка, що посприяло піднесенню їх авторитету, як провідних громадських інституцій Галичини ХІХ ст.

На жаль, у даний час в українській історіографії немає комплексного дослідження, в якому була б проаналізована участь Ю. Целевича в діяльності національно-культурних товариств. Проте слід відзначити, що певні спроби здійснити фаховий аналіз громадської діяльності Ю. Целевича ми зустрічаємо в розвідках С. Перського, В. Дорошенка, М. Мороза, М. Кравця, О. Барвінського, Ж. Ковби, М. Алексієвця та ін. [15; 18; 19; 34; 35; 37; 38]. Ці автори подають короткі відомості, які носять інформативний характер. Певні намагання донести до широкої громадськості основні віхи з життя Ю. Целевича були зроблені у 1993 р., коли було видано матеріали конференції “Історик, етнограф, педагог. Матеріали міжвузівської наукової конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження Юліана Целевича” [33]. Саме тому, основним завданням даного дослідження, на нашу думку, виступає потреба у більш глибокому та ґрунтовнішому дослідженні участі Юліана Целевича в діяльності “Руської бесіди”, “Просвіти” та Наукового товариства імені Т. Шевченка, в тісному зв’язку з конкретно-історичною ситуацією, що склалася на Західній Україні в другій половині ХІХ ст.

Товариство “Руська бесіда” було створене 1861 р. з ініціативи лідерів народовського руху для організації театрального руху в Галичині. Урочисте відкриття

Руського народного театру відбулося 29 березня 1864 р. Виділ “Руської бесіди” на засіданні 1 червня 1870 р. включив до складу членів товариства Ю. Целевича, М. Димета, Є. Дейницького та інших народовців. На загальних зборах “Руської бесіди” 8 травня 1877 р. було обрано новий Виділ з 9 членів, серед яких був і Ю. Целевич [7, арк.12]. Активна позиція і участь Ю. Целевича в усіх справах, що були пов’язані з театром і товариством “Руська бесіда”, вилились у те, що в грудні 1879 року його обирають головою виділу [7, арк.13]. За період з 1 грудня 1880 р. – 14 квітня 1889 р. Ю. Целевич головував на засіданнях Виділу товариства, на яких розглядалися найрізноманітніші справи пов’язані з діяльністю театру [8, арк.13–18]. Першочерговим завданням Ю. Целевича як голови товариства стала необхідність піклування про потреби театру, який перебував на той час у дуже непростому становищі. Займався голова товариства і справами читальні, надаючи кошти на придбання книг. Товариство брало участь у вечорах присвячених пам’яті Т. Шевченка, організовувало музично-декламаційні заходи, читання з актуальних проблем минулого. Ю. Целевич для потреб театру переклав комедію “Дивна пригода” Г. Гальдоні в 3-х актах, яка з успіхом була представлена в різних містах Галичини, а 11 листопада 1884 р. була запропонована для перегляду в Народному Домі у м. Львові [9, арк.2–8; 10, арк. 81–99]. Актори театру ставили вистави в Бродях, Коломиї, Надвірній, Солотвині, Калуші, Бережанах, Тернополі і збирав повні зали.

Засноване в 1868 р. товариство “Просвіта” поставило собі за мету поширення освіти між “русинами” (українцями) і різними засобами домагалось її досягнення. Творці товариства спрямували свої перші кроки на шлях збирання етнографічних матеріалів, щоб дати можливість інтелігенції пізнати рідний етнос. Однак після двох років праці вони переорієнтувались на освітню діяльність серед простого народу [4, арк.94].

На сімнадцятому засіданні Виділу “Просвіти” 11 травня 1870 р. у члени товариства було прийнято Юліана Целевича. А вже на других загальних зборах “Просвіти” в присутності 46 членів 14 травня 1870 р. під час голосування за новий Виділ до його складу був включений Ю. Целевич [5, арк.24]. На засіданні Виділу 12 листопада 1870 р. головою товариства К. Лаврівським була проголошена і підтримана думка про створення гуртка з метою підтримки видання книжок українською мовою, до складу якого входив Ю. Целевич [5, арк.30–32].

За ініціативою К. Сушкевича, Виділом “Просвіти” 11 лютого 1871 р. було прийнято рішення в роковини смерті Т. Шевченка провести декламаційно-музичний вечір, організацію і підготовку якого було доручено А. Вахнянину, К. Устияновичу, Ю. Целевичу [5, арк.43]. Вступну промову мав проголосити Ю. Целевич, а її зміст затверджено на засіданні 8 березня 1871 р. [5, арк.46]. Був Ю. Целевич і редактором календарів “Просвіти”, в яких неодноразово публікував свої історичні розвідки [5, арк.21].

На засіданні 17 червня 1871 р. Ю. Целевич як голова канцелярії товариства ознайомив членів Виділу із зверненням до краєвої влади про надання субвенції “Просвіти” в сумі 1000 злотих [5, арк.61]. Продаж і розповсюдження книг “Просвіти” у м. Львові Виділ поклав на канцелярію товариства [27, с. 236–238], очолювану Ю. Целевичем, яка добросовісно виконувала покладені на неї обов’язки. Від’їжджаючи 20 липня 1872 р. зі Львова до Станіслава, Ю. Целевич передав канцелярію товариства Д. Корачевському [5, арк.86].

Як відзначав В. Дорошенко, “Просвіта” на початок 70-х рр. XIX ст. мала характер замкнутого товариства. Це проявлялось у тому, що через застосування високих вступних і щомісячних внесків засновники товариства намагались не допустити в його члени противників – русофілів та не дати їм можливості впливати на діяльність “Просвіти” [17, с.48–49].

З метою залучення широких мас українського населення Галичини до участі в діяльності “Просвіти” в січні 1875 р. було представлено новий статут. Остаточне його затвердження відбулось аж через рік [5, арк. 169]. На загальних зборах “Просвіти” 15

червня 1876 р. 59 членів проголосувало за включення Ю. Целевича до складу Виділу товариства. Рішенням Виділу він отримав посаду заступника голови товариства В. Федоровича. Упродовж визначеного зборами і статутом терміну діяльності Виділу Ю. Целевич фактично очолював керівництво справами “Просвіти” [5,арк. 224; 29, с.480–482].

За час головування Ю. Целевич сприяв вирішенню багатьох питань, пов’язаних з діяльністю товариства і його подальшого розвитку. На засіданні Виділу 23 червня 1876 р. було прийнято рішення надіслати для всіх членів товариства 5 примірників зі змінами до статуту товариства, а також дозволи створення філій “Просвіти” [5,арк.229].

Згідно нового статуту передбачалась організація філій товариства “Просвіта” у більших центрах за згодою її членів. Процес створення філій розпочався з м. Тернополя. Так, на засіданні Виділу 27 червня 1876 р., яке проходило під головуванням Ю. Целевича, було вирішено направити В. Барвінського “до Тернополя jako делегата...на збори членів тамошніх” [5,арк.229–230]. Повернувшись, В. Барвінський на засіданні 5 липня 1876 р. подав розширений звіт про збори членів “Просвіти” в Тернополі, що відбулися 29 червня того року [5,арк.231].

На засіданні Виділу товариства 6 листопада 1876 р. вирішувалось питання про виконання нового статуту і повідомлення влади про його зміни та їхню суть. Окрім того, адміністраційній секції було доручено виготовити печатку для видань “Просвіти”, яка мала бути наявною на всіх виданнях. Головним і прогресивним рішенням стало прийняття постанови про використання при друкуванні виключно кирилиці [5,арк. 237–238].

Наступною філією після Тернопільської стала Бортицька, яка повідомила Виділ товариства “Просвіта”, що збори філіальні відбуватимуться 11 лютого 1877 р. і просила надіслати на них делегата [5, арк.243]. Рішенням Виділу з ініціативи Ю. Целевича ним став В. Барвінський. На засіданні 17 січня 1877 р. розглядалось також питання щодо запиту Є. Желехівського стосовно можливості організувати філію в м. Станіславі [5, арк.243]. Члени Виділу не виступали проти її створення і було вирішено надіслати відповідь за підписом Ю. Целевича, щоб організація філії в м. Станіславі відбулась якомога скоріше. Остаточний термін мали визначати її члени самостійно та з власної волі. Окрім цього, було надіслано інструкцію “щодо способу зав’язання” [5,арк. 243]. У листі до М. Бучинського Ю. Целевич просив останнього посприяти скликанню членів товариства “Просвіта” у м. Станіславі для організації філії у визначений ними день та повідомити про дату центральний Виділ, щоб останній направив представника. Ю. Целевич висловлював переконання, що філія в м. Станіславі разом із Тернопільською “стануть головною підпорою товариства” [11, арк.3].

Повідомлення про створення філії у м. Станіславі 13 лютого 1877 р. було оголошено Ю. Целевичем на основі листа Є. Желехівського на засіданні Виділу 15 лютого. Виділ затвердив створення філії і прийняв до уваги, що перші збори відбудуться в роковини смерті Т. Шевченка. Того ж дня відбувся науково-музичний вечір пам’яті Шевченка. Попри всі труднощі, пов’язані з протидією поляків, установчі збори філії в м. Станіславі відбулися 25 березня 1877 р., що дало змогу говорити про її створення [5, арк.247–248].

Аналогічне звернення зробив І. Єзерський із м. Золочева, в якому просив вислати на його ім’я як засновника інструкцію. Члени Виділу “Просвіти” не висунули жодних зауважень і претензій. Запит від членів “Просвіти” із м. Коломиї щодо можливості створення філії та надіслання потрібних документів члени Виділу під керівництвом Ю. Целевича розглядали 8 лютого 1877 р. На цьому ж засіданні було оголошено, що збори філії можуть відбутися вже 14 лютого 1877 р. і на них буде присутній член Виділу В. Барвінський, а також надіслані “всі потрібні блянки і інструкції” [5, арк.246]. Однак, 10 лютого 1877 р. на ім’я заступника голови “Просвіти” Ю. Целевича з м. Коломиї надійшов лист з проханням відкрити філію, оскільки потрібна кількість членів для цього вже була. І вже 15 лютого 1877 р. на засіданні Виділу під головуванням Ю. Целевича було ухвалене рішення про створення філії товариства “Просвіта” в м. Коломиї і вирішено надіслати грамоти новоприйнятим членам [5, арк.247]. Постановлено вислати до м. Коломиї, як планувалось, В.

Барвінського, але збори філії було перенесено на 27 лютого 1877 р. На засіданні Виділу 14 березня 1877 р. Ю. Целевич, повідомив присутніх, що перші збори філії “Просвіти” у м. Коломиї відбулися 12 березня 1877 р. та був утворений Виділ. Згідно з рішенням Виділу доручалось філії в м. Коломиї створити читальню і уконституювати її як окреме товариство. Всі книги, що від імені “Просвіти” мали видаватись у м. Коломиї, повинні були отримати підтвердження і дозвіл центрального Виділу [5, арк.251]. На цьому ж засіданні Ю. Целевич зобов’язувався підготувати статут для читалень товариства. Справі видання книг філіями була присвячена частина засідання Виділу від 16 квітня 1877 р. Було вирішено не дозволяти, щоб філія своїм коштом і накладом видавала книги [5, арк.257].

На загальних зборах 31 травня 1877 р. Ю. Целевич виголосив вступну промову. У виступі Ю. Целевич підкреслив той факт, що очолюваний ним Виділ мав великі труднощі при виконанні своїх обов’язків: у Галичині два роки поспіль були неврожайні роки; члени Виділу мусили займатись справами товариства у вільний час, оскільки більшість із них зайняті найрізноманітнішими справами. Ю. Целевич високо оцінив працю тих членів Виділу, які попри власні справи совісно і самовіданно виконували взяті на себе повноваження. Особливо наголосив головуючий на тому, що впродовж року ворожі до товариства елементи всіма можливими способами намагалися через подання невірних відомостей у львівській газеті підірвати довіру в народі до “Просвіти”. У зв’язку з тим Виділ мусив спростовувати подібні наклепи. Акцентував увагу Ю. Целевич і на тому, що часто члени Виділу виїжджали у справах товариства зі Львова [5, арк. 264;]. Відрекомендував Ю. Целевич зборам делегатів від філій “Просвіти” в Галичині. Це, зокрема, були: Ф. Огоновський, голова філії в Бортниках, професор К. Горбаль, секретар філії в Тернополі, священник Т. Березовський, член філії в Коломиї, учитель шкіл виділових Р. Заклинський [39, с.3–4; 30, с.432–435]. Присутні оплесками привітали делегатів філій товариства. Після закінчення головою виступу секретар прочитав звіт діяльності Виділу “за рік адміністраційний 1876–77”. За період діяльності Виділу відбулося 26 загальних засідань, на яких головував Ю. Целевич замість голови товариства В. Федоровича. Головним пріоритетом діяльності було видання популярних книг українською мовою, які вийшли накладом в 28000 примірників. З метою здешевлення громадським читальням видань товариства, було вирішено звернутись до останніх з пропозицією про вступ у члени товариства з внеском 1 злотий на рік та пересилання всіх видань “Просвіти” з 1876 р. безкоштовно. Наслідком такого рішення було те, що деякі читальні стали її членами [39, с.3–4; 30, с. 432–435].

Упродовж року роботи Виділу у члени товариства висловили бажання ввійти 237 нових представників. Для збільшення їх кількості було вирішено звернути особливу увагу на створення філій “Просвіти”, щоб останні під проводом своїх засновників, впливали на місцях на свідомість місцевих мешканців шляхом поширення книг товариства, заснування сільських читалень, збирання матеріалів до друку і організації “звітів”.

З ініціативи Ю. Целевича протягом року діяла комісія, яка займалася створенням плану видавництва книг. На прохання Виділу товариства “Просвіта” члени комісії склали план видавництва книжок і подали на затвердження загальних зборів. Останній пункт передбачав поділ на природничі, історичні, практичні та науково-практичні науки. Не обминула комісія і проблеми повідомлення населення про права і обов’язки громадянина держави та навчання окремим правовим нормам [5, арк.264–265; 39, с. 10]. Надалі участь у справах товариства Ю. Целевич брав як член контрольної комісії або заступник виділових “Просвіти” [20; 21; 25; 26; 41]. На засіданні Виділу 5 листопада 1879 р. вперше було розглянуто питання стосовно “карти Руси-України” Демківа. Згідно з рішенням Ю. Романчуку та Ю. Целевичу було поручено розглянути і вивчити карту та подати пропозиції щодо змін у змісті [5, арк.378–379].

На засіданні 5 березня 1881 р. Ю. Романчук запропонував, щоб у склад редакційної комісії товариства ввійшли за власним бажанням члени Виділу. Серед тих, хто погодився, був і Ю. Целевич. Виділ “Просвіти” 1 квітня 1881 р. поділився на два: літературний, що мав займатися підготовкою до друку книжок, та адміністративний, на

який покладалось завдання їх поширення [5, арк.409]. У склад літературного Виділу входили Ю. Романчук, Ю. Целевич, В. Барвінський, К.Горбачевський [16, с.60]. Такий поділ Виділу дав змогу покращити підготовку видань "Просвіти" та піднести їх на якісно новий рівень. А нова адміністративна структура сприяла швидкому поширенню видань товариства на місцях.

На засіданні "Просвіти" 25 березня 1892 р. Ю. Целевичу було присвоєно звання почесного члена за той внесок, який він зробив для піднесення ролі товариства. Збори прийняли це рішення "з одушевленням одноголосно" [6, арк. 456; 22; 24].

Зростаючий просвітницький рух серед галицької інтелігенції знайшов свій вияв у заснуванні 1873 р. Товариства ім. Т. Шевченка, метою якого було видання літератури українською мовою не тільки для галичан, але й для наддніпрянців. Товариство поставило своїм основним завданням видання і допомогу у випуску книжок та літературно-наукових часописів, скликання зборів учених і письменників [14, с.15; 18, с.9; 13, с.3–4].

Свою участь у справах товариства Ю. Целевич розпочав як член редакційного комітету газети "Зоря", який був створений 8 грудня 1884 р., де працював разом з М. Подолинським, Є. Цегельським, І. Франком [1, арк.9]. Дійсним членом товариства Ю. Целевич стає 14 червня 1885 р. на других загальних зборах [3, арк.10]. Поряд з важкою працею вчителя та будучи членом інших товариств, він бере участь в роботі контрольної комісії [23].

Юліана Целевича обирають заступником голови Товариства ім. Шевченка 27 березня 1890 р. Він виступає із пропозицією про видання наукового збірника товариства, однак через ряд причин видати перший том вдалося аж у 1892 р. [1, арк.12; 31]. На засіданні Виділу товариства 23 листопада 1890 р. Юліану Целевичу було запропоновано скласти лист до уряду у справі введення в школах та органах управління Галичини української мови. Однак відповіді на послання товариство так і не отримало [1, арк.13–15]. 13 березня 1892 р. на ІХ загальних зборах у присутності 28 членів товариства головою було обрано доктора Юліана Целевича 27 голосами [1, арк.27; 2, арк.3-4; 32]. На цих зборах за його ініціативою був розпочатий процес реорганізації товариства в наукову інституцію та створена комісія, яку він очолив, з метою доопрацювання нового статуту і подання його для затвердження до намісництва [1, арк.30–48]. Після подання оновленого статуту до Ц.К. намісництва була розпочата робота з ознайомлення громадськості із новими змінами до статуту, які зводились до повністю нової організації товариства. Згідно нового статуту основними напрямками діяльності мало стати "плекати та розвивати науку в українсько-руській мові" [18, с.46], знаходження і зберігання пам'яток старожитностей України. З цією метою мали проводитись наукові дослідження з філології, історії та археології України, а також філософських, політичних, економічних, правничих, природничих наук. Товариство мало складатися з дійсних членів, почесних і членів-основателів. Виділ мав складатися з голови, 5 членів (заступника голови, бібліотекаря, секретаря, редактора видань, адміністратора) і двох заступників віділових. Окрім того, до Виділу мали входити директор секції або вибрані "секцією референти" [12, арк.6; 37, с.210–211; 15, с.176–177]. За визначенням О. Карпенка, "Ю. Целевич відіграв важливу роль у перетворенні товариства ім. Шевченка у наукове товариство ім. Т. Шевченка. Саме за його головування товариство було реорганізоване в НТШ, провідний центр української наукової думки" [33, с.74]. На засіданні товариства 2 травня 1892 р. Юліан Целевич повідомив, що уже зібрані матеріали до першого випуску Наукового збірника, а на засіданні 7 червня 1892 р. було ухвалено, що редактором збірника має бути той, "хто надав підтримку, – голова товариства проф. Юліан Целевич" [1, арк.54–66]. У листопаді 1892 р. побачив світ перший том Записок Наукового товариства ім. Т. Шевченка [3, арк.7; 15, с.176–177; 37, с.211], що було неординарною подією, оскільки з цього часу товариство стало українським науковим осередком.

Загалом, слід відзначити активну участь Ю. Целевича в діяльності "Просвіти", "Руської бесіди", "Наукового товариства ім. Т. Шевченка" та інших. Сформульовані та

запроваджені Юліаном Целевичем пропозиції щодо змін у діяльності "Руської бесіди" сприяли піднесенню інтересу простих людей до українського театру. За ініціативи Ю. Целевича протягом 1876–1877 рр. відбулися суттєві зміни в статуті "Просвіти", що передбачали створення філій, читалень та вироблення чіткого плану видавничої діяльності товариства. Як член Виділу товариства він разом з О. Огоновським, А. Вахнянином, Ю. Романчуком, В. Лукич-Левицьким входив до складу комісії при Шкільній Краєвій Раді, що займалась підготовкою шкільних підручників українською мовою, а також розробкою термінології.

Найбільше зусиль та часу Ю. Целевич спрямував на реорганізацію Товариства ім. Т. Шевченка у науковий осередок українства. Запропоновані Ю. Целевичем зміни до статуту щодо структури, членства і завдань товариства сприяли його швидкій трансформації. Першим вагомим кроком до перетворення Товариства ім. Т. Шевченка в наукову установу стало видання у листопаді 1892 р. першого тому "Записок Наукового товариства ім. Шевченка", редактором якого і став Ю. Целевич.

Отже, виходячи з наведених вище фактів, можна стверджувати, що Ю. Целевича, без перебільшення, був одним із провідних громадських діячів організаційного (культурного) періоду національного відродження на західноукраїнських землях другої половини ХІХ ст.

1. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі – ЦДІАУЛ), ф. 309, оп.1., спр.30, 98 арк.
2. ЦДІАУЛ, ф. 309, оп.1, спр.33, 246 арк.
3. ЦДІАУЛ, ф. 309, оп.1, спр.371, 145 арк.
4. ЦДІАУЛ, ф. 348, оп.1, спр. 6790, 147 арк.
5. ЦДІАУЛ, ф. 348, оп.1, спр.7628, 430 арк.
6. ЦДІАУЛ, ф. 348, оп.1,спр.7629, 547 арк.
7. ЦДІАУЛ, ф. 514,, оп. 1, спр. 5, арк. 14 арк.
8. ЦДІАУЛ, ф. 514, оп. 1, спр. 6, арк. 19 арк.
9. ЦДІАУЛ, ф. 514, оп. 1, спр. 30, 16 арк.
10. ЦДІАУЛ, ф. 514, оп. 1, спр. 52, 137 арк
11. Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 17, спр. 163, папка 4, 3 арк..
12. Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 1455, спр. 2691, 11 арк.
13. Алексієвець М. М., Савенко В.В. Роль наукового товариства ім. Т. Шевченка в українському національному відродженні (друга половина ХІХ – поч. ХХ ст.). – Тернопіль, 1999. – 188 с.
14. Барвінський О. Літопис суспільної роботи і сили русинів австрійських. - Львів: Вид-во друк.товар.ім.Шевч., 1885. – 46 с.
15. Барвінський О. Промова / О. Барвінський // Справоздане про діяльність і розвиток наукового товариства ім. Шевченка. – Львів: Товар. ім. Шевч. – 1893. – Т.ІІ. – С. 176–177.
16. Батенко Т. Анатоль Вахнянин (1841–1908). Біля джерел національного відродження / Т. Батенко. – Львів: Кальварія; Каменяр, 1998. – 140 с.
17. Дорошенко В. "Просвіта", її заснування й праця / В. Дорошенко. – Львів: "Молода Просвіта", 1929. – 102 с.
18. Дорошенко В. Наукове товариство імені Шевченка у Львові (1873–1892–1912 рр.) / В. Дорошенко. – К. – Львів, 1913. – 88 с.
19. Дорошенко В. "Просвіта", її заснування й праця / В. Дорошенко. – Львів : "Молода Просвіта", 1929. – 102 с.
20. Загальний збір товариства "Просвіта" // Діло. – 1881. – №15. – 5 березня.
21. Загальний збір товариства "Просвіта" // Правда. – 1879. – Ч.10. – 28 травня. – С. 660–662.
22. Загальний збір товариства "Просвіти" // Діло. – 1892. – №62. – 28 березня.
23. Загальний збір товариства ім. Шевченка // Діло. – 1886. – №41. – 24 квітня.
24. Загальні збори "Просвіти" // Народна часопис. – 1892. – Ч.61. – 27 березня.
25. Загальні збори товариства "Просвіта" // Діло. – 1883. – №8. – 3 лютого.
26. Загальні збори товариства "Просвіта" // Зоря. – 1881. – Ч. 5.
27. Загальні збори товариства "Просвіта" // Правда. – 1870. – Ч.5. – 28 травня. – С. 236–238.
28. Загальні збори товариства "Просвіта" // Правда. – 1870. – Ч.5. – 28 травня. – С. 236–238.
29. Загальні збори товариства "Просвіта" // Правда. – 1876. – Ч.12. – 18 червня. – С. 480–482.

30. Загальні збори товариства "Просвіта" // Правда. – 1877. – Ч.11. – 3 червня. – С. 432–435.
31. Загальні збори товариства ім. Шевченка // Діло. – 1890. – №57. – 24 березня.
32. Загальні збори членів товариства ім. Шевченка // Народна часопис. – 1892. – Ч.52. – 17 березня.
33. Історик, етнограф, педагог. Матеріали міжвузівської наукової конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження Юліана Целевича. – Івано-Франківськ, 1993. – 84 с.
34. Ковба Ж. "Просвіта" – світло, знання, добро і воля українського народу / Ж. Ковба. – Дрогобич : "Відродження", 1993. – 128 с.
35. Кравець М. Ю. Целевич [Український історик]. (до 125-річчя з дня народження) / М. Кравець // Український історичний журнал. – 1968. – №3. – С. 136–137.
36. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914. На підставі споминів / К. Левицький. – Львів: Вид-во друкарні отців Василіан у Жовкві, 1926. – 146 с.
37. Мороз М. Матеріали до хронології діяльності наукового товариства ім. Шевченка. (1873–1944 р.р.) / З історії Наукового Товариства ім. Шевченка (Збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові) / М. Мороз. – Т. 10. – Львів, 1998. – С. 209–212.
38. Перський С. Популярна історія товариства "Просвіта" / С. Перський. – Львів : Вид-во товар. "Просвіта", 1932. – 268 с.
39. Справоздання з діяльності виділу товариства "Просвіта", за рік адміністративний 1876/77. – Львів : Вид-во друк. товар. ім. Шевченка, 1877. – 13с.
40. Справоздання з діяльності виділу товариства ім. Шевченка у Львові // Діло. – 1892. – №48. – 11 березня.
41. XXIII Загальні збори "Просвіти" в Тернополі // Народна часопис. – 1891. – Ч.195. – 12 вересня.

В статті, в тесній зв'язі з конкретно-історическою ситуацією, сложившеюся на западноукраїнських землях во второй половині XIX в., проанализирован вклад Юліана Целевича (народника) в процесс совершенствования деятельности культурно-просветительских обществ "Руская беседа", "Просвита" и Научного общества имени Т. Шевченко, что способствовало подъему их авторитета, как ведущих общественных институтов Галиции XIX в.

Ключевые слова: Целевич Ю. А., народовское движение, наука, Галиция, "Руская беседа", "Просвита", Научное общество имени Т. Шевченко.

In the article in close contact with the concrete historical situation in Western Ukraine in the second half of the nineteenth century. The contribution of Julian Tselevycha (narodovec) in the process of improvement of cultural and educational societies "Ruska besida", "Prosvita" and Scientific Society of Taras Shevchenko, which contributed to the rise of their authority as the leading public institutions in Galicia nineteenth century.

Keywords: Tselevych Yu, populist movement, science, Galicia, "Ruska besida", "Prosvita", Scientific Society of Taras Shevchenko

УДК 94 (477)

ББК 63.3 (4УКР)

Володимир Костюк

МИХАЙЛО ПАВЛИК І РАДИКАЛИ (ДО 125-ОЇ РІЧНИЦІ ЗАСНУВАННЯ РУРП)

РУРП – перша на теренах України партія парламентського типу. Вона доводила доцільність еволюційного розвитку суспільства на основі широкої демократії і соціальної справедливості. Осередки цієї партії існували в багатьох населених пунктах Галичини і знаходили постійну підтримку людей. Михайло Павлик очолював Українську радикальну партію з часу її заснування у жовтні 1890 р. і до дня його смерті – 26 січня 1915 р.

Ключові слова: Радикальна партія, народовці, москвофіли, національне відродження, українофіли, соборність, незалежність, соціалізм, Галичина.

Після здобуття Україною незалежності з'являються нові наукові розвідки з проблем павликознавства. У Львові захистив кандидатську дисертацію на тему: "Михайло Павлик і Радикальна партія" в Інституті українознавства ім. І. Крип'якевича П. Шкраб'юк. Ця робота стала найгрунтовнішим дослідженням внеску М. Павлика у створення й подальшу діяльність Русько-української радикальної партії.